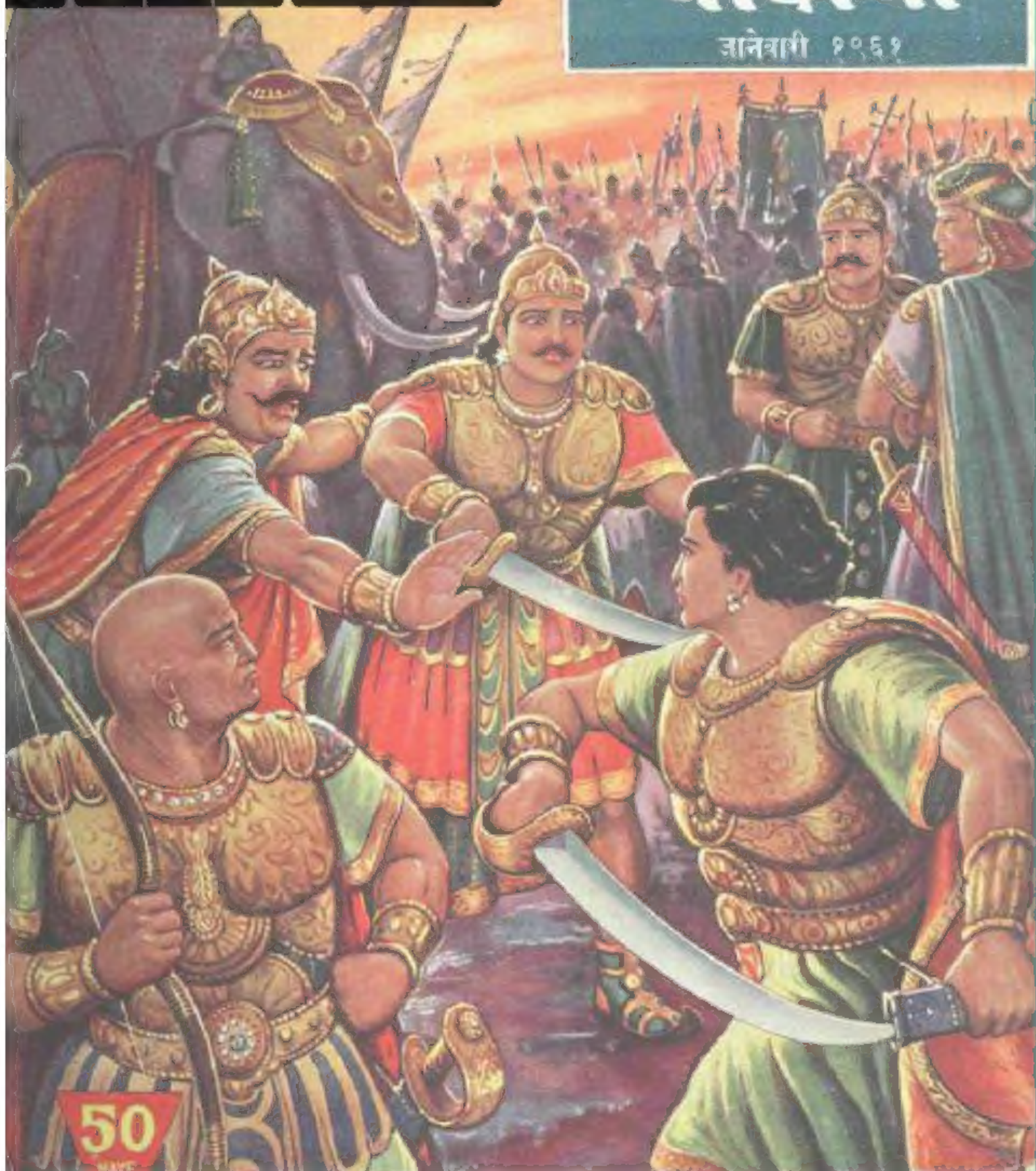

चांदोबा

जानेवारी १९६१

50

जयद्रथाचा वध झाल्याबरोबर कृष्ण, अर्जुन केल्याशिवाय त्याच्या विचारा शक्ति मिळणे व भीम सर्वाना आनंदाने खेळवाय केला. शक्य नव्हते. जे द्रोणाकडे मेला व भीमाने अर्जुनाला, कर्णाने त्याचा कसा अपमान केला होता हे सांगितले. ते ऐकून अर्जुनाला फार राग आला. तो कर्णावरून वेऊन म्हणाला—“दुष्टा ! तू माझ्या माऊलाचा अपमान केल्यास, त्यावरून पहा, तुझ्या डोक्यावरून तुझा मुळगा वधसेन याला मी यमस्तवनास पाठविणों.”

ते ऐकून कौरव सैन्यात हाहाकार उठून गेला. नियमाप्रमाणे सूर्यस्तानंतर युद्ध वेद वाजवला पाहिजे होतं. पण युद्ध चालू राहिले. कारण जयद्रथाचा वध झाल्याने दुर्योधनाला असार दुःख वाटत होतं. याशिवाय दुर्योधनाचे एकहीस माऊला विश्वीच्या युद्धात मारले गेले. ते दुःख इतके अनावर होतं की पांडवांचे काही तरी मोठे नुकसान

केल्याशिवाय त्याच्या शक्ति मिळणे शक्य नव्हते. जे द्रोणाकडे मेला व भीमाने अर्जुनाला, कर्णाने त्याचा कसा अपमान केला होता हे सांगितले. ते ऐकून अर्जुनाला फार राग आला. तो कर्णावरून वेऊन म्हणाला—“दुष्टा ! तू माझ्या माऊलाचा अपमान केल्यास, त्यावरून पहा, तुझ्या डोक्यावरून तुझा मुळगा वधसेन याला मी यमस्तवनास पाठविणों.”

द्रोण म्हणाला—“दुर्योधना ! मी तुला कितीदां ही मोष्ट सांगितली आहे की अर्जुनाला तिकडे म्हणजे धडा नव्हे. मी एक दमिद्र बाणय आहे म्हणून मी तुझा आज्ञेने निरपराध रांडवाच्या विरुद्ध शस्त्र

उचकले. त्या वधद्रथाने मी शपथ केले त्याची फळे त्याला योगाची लागणारच. त्याचे रक्षण तुझ्या किरा माझ्या हातून का होणारं होतं. मी आपल्या खत्रीची पराकाष्ठा करून पाहिली. पण अर्जुनाला वडवून घरणे मला शक्य झाले नाही आणि तुम्ही सर्व एकाहुन एक पराक्रम स्थापनी होताना ! तुम्ही तरी पटात फांसे उभे राहिले !”

दुर्योधन वास्तू रागाने म्हणाला—“आचार्य ! तुम्ही बाणून चुकून अर्जुनाला पुढे वेऊ दिलेत. म्हणूनच विषुवाव जयद्रथाचा आज वध झाला. तुम्ही म्हणालांत म्हणून मी जयद्रथाला पाठीशी शस्त्रा आणि त्याला घराी जाऊ दिले नाही. त्याचा हा अपमान परिणाम झाला !”

कर्ण म्हणाला—“दुर्योधना ! उगाच आचार्यांना दोष देण्यांत काय अर्थ आहे ! फक्त तेच दोषी आहेत का ? या क्रावी अवावदारी शक्तीचा परोवर आपणांवर देखील आहे !”

घनदत्त अंधकार पडला. कोमळांची कोरडेकुई वारंम झाली. पुढे व वटवापले किलक्या मारून इतं व विदूळ लागली. पण दोन्ही सैन्ये आपापल्या शिबिरांत

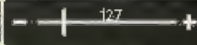

मगली नव्हती. दुर्योधन पांडवांच्या सैन्यांत शिरला आणि असावष लोकांचा वध करू लागला.

दुर्योधनाने युद्ध सुरू केल्यावर द्रोणाचार्यांना नियमविरुद्ध त्या काशीरुख राजाच्या युद्धांत माग ध्यावा लागला. त्यांनी केकेय व पृथ्विनाच्या युद्धांचा वध केला. पांडवांना देखील स्वरक्षणार्थ युद्ध करावे लागले. त्यांनी घटोत्कच व त्याचे अनुयायी राक्षस यांना युद्धभूमीवर शोधिले. स्वतः दुर्योधन व कर्ण बांध्याताररुखा योद्ध्यांना देखील राक्षसांच्या सैन्यासमोर माघार घ्यावी लागली.

Fullscreen

127

18 / 87

एकचट्टन यत् किं न संभत
सुपुत्रांनीं सुख केले।
वन्वन्तरिचें रूप मनोहर
धीरचिधुंतन वर आले ॥

हातांमध्ये एक मनोहर
स्वर्णकलश पण पावुनिया।
“अमृत आले! धांवा, धांवा!”
क्षीर सह्याले धावुनिया ॥

कलश धेडनी बळ जवरीनें
काळ लागले ओढाताण।
काळ लागले मारामारी
देहाचे धन विसरति मान ॥

कलश अमृताचा डोक्यावर
नाचुं लागले धेडनिया।
काळ लागले खूप ओरडा
क्षीर खूप वन पावुनिया ॥

इडवा माळनी दाळया पिडुनी
खूपसि दाळ विडनि जणू
“अमृतघट हा खगळा अमृता”
मेवांना लागले म्हणू ॥

हाथरले जम, दुभंगले नभ
चिमुचन हळले पाळक्यानें।
पुढें येउनी धीर करत पण
म्हटले असुरां इंद्राने-

“केले आपण मिटून संभन
यथास्वि झाळ अम अमुला;
बांढुनि बांढा घेऊं आतां
गेरल जो अमुला अमुला!”

“तुमचा वांछा कसला आतां?
लाभा चालू अमुली घाट।
वाट वधत वध वमला आते
यम तो तुमची वावुनि ताट!”

आशिर्वाद

[३]

[त्या विचित्र महाकाव्य चित्रलेखा बांधी, रोजपति वगैरे बोलवून ऐकून मेले, रक्तचक्या-
एवढ्या एवढे सुखलेली रक्त महाकाव्य होवता, दुखापा चित्रांनीं चित्रलेखाचे पडोत ताकेंकर
महाराज त्याला नेमवला आहे. त्यांनी चित्रलेखा वचन दिले की पुढीलकाव्यी त्यानें
निराश पाठवावा. संकोच फार नसे, त्या संतर ते लिहून मेले—पुढे वावा]

दुष्का दिवशीं सकाळीं चित्रलेख आवल्या आहेत. आपण रक्षण केले तरच आमचा
वडिलांना निरोप देऊन जेव्हां मंत्र्या-
बोवरा परत आला तेव्हां महाराज पुष्कळ उमाझाचे नांव ऐकतांच चित्रलेखा
लोक जना झालेले खाला दिसले. चित्र-
लेखा जवळ आलेला पाहून त्यांनीं लोटांगण पथम कापरे भरले. पण त्यानें विचार
कात्रले आणि म्हणाले—“महाप्रभो, रक्षण पथम को मला अश्याचें कारण नाही.
करावें। या जंगलतला उमाझ राखत व त्याचे मी एक राजा आहे. माझ्याकडे राज्य,
अनुपावी पथम आमचीं गुरेंच पळवून नेत असत सैन्य, अधिकारी सर्व फांदी आहे.
आतां अनुपावी सुद्धां उचलून नेऊं लागले सभ्यांत शांतता राखणे हा राजाचा धर्म
आहे. तटस्थपणा दाखवून भागणार नाही.

“वांदोष”

त्याने प्रजेला विचारले—“उपाक्षर तुमची गुरे व माणसे पळवून नेतो ! हे तुम्हांला कसे कळते.”

तो प्रश्न ऐकून सर्व लोकांना आश्चर्य वाटले. प्रजेचे पुढारी पुढे येऊन म्हणाले—“महाराज ! आमच्या पैकीं कियेकांनी त्या उपाक्षरा व त्याच्या अनुयायांना गुरे पळवून नेत असतां स्वतःच्या डोळ्यांनी पाहिले आहे. हे सरे कीं माणसांना पळवून नेत नसलेला पाहिले नाही. पण नरभक्षक राक्षसांशिवाय हे कोणाचे काम असू शकेल !”

त्याने ते उतर ऐकून चित्रसेनाला आश्चर्य वाटले. कांहीं विचार करून तो आपल्या भजेला म्हणाला—“घरे तर, मातो तुम्ही आपापल्या घरी जा, त्या उपाक्षरा व त्याच्या अनुयायांचा समाचार वेणें माझ्या घर सोडून या. त्याच्या अव्याचारांना जाळा घालणे माझे कर्तव्य आहे.”

चित्रसेनेने असे म्हणल्यावर पंतप्रधानाचे तबळ वाजत कानांत सांगितले की महाराज ! मी त्या उपाक्षर राक्षसाविषयी ऐकले आहे. मातो वृत्त त्यास माझून घाले आहेत. तो एक भयंकर राक्षस आहे.

चित्रसेन जिता चढत असतां म्हणाला—“असेल भयंकर ! म्हणून आपण तदुत्सवणाने पहात रहायाचे का ! त्याने राज्यात असा भुताकूट मादविश असतो, कोसवाहि स्वामि-माती राजा कसा लागू शकेल ! सेनापति कोठे आहेत ?”

तो प्रश्न ऐकताच सेनापतीने पुढे येऊन समूह नमस्कार केला आणि म्हणाला—“महाराज !”

“आपल्याकडे किती सैन्य आहे ! मा उपाक्षर राक्षसाची व त्याच्या अनुयायांची शीत हात फळू शकेल इतके शिक्षण त्याला

मिले गेले आहे कीं दाढी !” चित्रसेनेने विचारले.

सेनापति ते ऐकून झाला. कांपण्या आवाजांत म्हणाला—“महाराज ! तो राक्षस आहे !” त्याचा तो घाबरा आवाज ऐकून चित्रसेनाला भोवें दड्द आले. म्हणाला—“सेनारति दुपटीच त्या राक्षसाचे नांव ऐकल्याबरोबर इतके घाबरला आहेत तर तुमच्या तैजिकीचे काय होईल हे विचारा-यलाच नको. तरी तो कोठे राहतो एवढे मला सांगा.” चित्रसेन म्हणाला.

सेनापति, मंत्री व चित्रसेन जिना चढून बर गेले आणि राजवाड्याच्या किड्याच्या एका बाजूच्या दुरुबाक चढून दूर पश्चिमेकडे बोट दाखवीत म्हणाले—“ते पहा महाराज ! आपले सैन्य जित्तिर उभें करण्यासाठी जमीन साफ करीत आहेत.”

चित्रसेनाला कित्येक हजार लोक काग करीत असलेले दिसले. प्रत्येक कुऱ्हाड, कुदळ, पटार, काबडे वगैरे हातांत घेऊन वेगवेगळ्या साक करण्याची खटपट करीत होते. ते पाहून चित्रसेनाला फार आनंद झाला. ते पाहून चित्रसेनाला फार आनंद झाला. आपल्याकडे राववाडा, खजिना व दख्खारच नाही, तर एक मोठे सैन्य देखील आहे.

त्याने तगातल्या तगात त्या सिद्ध पुरुषाला नमस्कार केला.

“महाराज ! त्या राक्षसावर स्वारी करण्यापूर्वी आपण मागचा पुढचा थोडा दिवाळ करवा असे माझे मत आहे ! त्या उपर महाराजांची नर्जी !” मंत्री म्हणाला.

“मा सैन्याला त्या राक्षसाचा समाचार घ्यायला पाटवायचा माझा विचार नाही. मी स्वतः त्या राक्षसाला येवून त्याच्याशी बोळणार आहे.” असे म्हणत त्याने विचारले—“तो कोठे राहतो हे तुम्हांला माहीत आहे का !”

Fullscreen

127

22 / 87

“माझ्या मुसवरींनी त्याच्या किल्ल्याचा पत्ता काढला आहे. परंतु महाराज! आपण त्या भयानहोत....” बोलत असतां मध्येच सेनापतीची याचा वेद झाली व त्याच्या अंगावर दरदरून धान सुटला.

“मी एकदा त्याच्या किल्ल्यांत जात नाही. माझ्या बरोबर कांही सैनिक देखील जातील. तुम्हांला बारलें तर तुम्ही सुद्धा बरोबर आये असें मी म्हणें.” चित्रसेन म्हणाला.

“महाराज! मीच काय, आपल्या सैन्यातील प्रत्येक सैनिक स्वतःचा पाण

आपल्यावर ओढाळून टाकायला तयार आहे.” सेनापति म्हणाला.

कांहीं वेळानें चित्रसेन कांही निराश सैनिकांना बरोबर वेळून उम्राळाच्या निवास-स्थानाकडे विचारला. जे मुसचर उम्राळाचें निवासस्थान पाहून आले होते ते पुढें पुढें चालले होते. जेन दुपारच्या वेळीं रानांत खूप दूर जाऊन गेल्यावर ते एका डोंगरी ओढ्याच्या काठी पोचले. तेथेंच उम्राळ रहात असे.

डोंगराज्याच्या रानांत कांही राक्षस होते. त्यांनीं चित्रसेन व त्याच्या अनुयायांना

वेताना पाहिले व हेंतुं लादले. “जोडो! हे कोण किती शस्त्रे दिशाव आहेत. स्वतः पायीं जाऊन येत आहेत. आपल्याला दोन तीन दिवसांपुरेसा तरी आहार भेटूनत केल्याशिवाय दिव्घणार आहे!” राक्षस आपसांत बोलत होते.

चित्रसेन जवळ येऊन त्या राक्षसांना ओरडून म्हणाला तुम्ही आपल्या राजाला जाऊन सांगा. मी येत आहे. माझे नांव चित्रसेन आहे!”

ते ऐकून राक्षस जस्तच ओरडारावे हंसूं लागले. म्हणाले “नरनांछ मग ते कोणा-

वेष्टि असो सारलेंच चवदार थसतें. तुझे मांस काय जास्त चवदार आहे होय? तुझे कपडे तर छान रेशमी दिप्त आहेत. तूं राजा आहेस वाटतें, या लोकांचा!”

“होय मी राजा आहे! महाराज चित्रसेन माझे नांव आहे. या रानांत वहा कोस जंतारावर जो एक राजवाडा आहे तो तुम्हांला माहीतच असेल.” चित्रसेनानें दर-कावून विचारलें.

त्या राजवाड्याचें नांव ऐकतांच राक्षस थोडे वयापल्यासारखे दिसले. म्हणाले— “माफ करा, आपल्या राजानें आपल्या

विषयी आम्हांला सांगिले आहे. आपली व त्यांची एकदां सेट झाली होती असे आम्ही ऐकले आहे. शबे, यावे ! आमचे महाराज अति विरग्यात आहेत." असे सांगून ते चाले लागले आणि चित्रसेन आपल्या सैनिकांसोबर त्यांच्या मागे चाले लागले.

उग्राक्षाने कित्या विचित्र होतं. एक होंगरच पोखरून एक राजवाडा बांधला होता. होंगराचाच काहेचा माग सोडून त्याचा कित्या केला होता. चार बाजूला चार कुतूब होते. मुख्य द्वार पूर्वेकडे होतं. सर्व स्तरोस्तरांचेच वेड लागले तर माणसांची जात

एकाच दगडाचे होतं घुस करून तो कित्या सर करणं मनुष्याला काय, राक्षसांना देखील अशक्य होतं. तसा तो एक अशक्य कित्या होता.

चित्रसेन किल्ल्यांत शिरला. दुसऱ्या उग्राक्ष राक्षसाने त्याला आत येताना पाहिले व मोठमोठ्याने हंसे लागला. तो आपल्या घरासमोरच्या एका पांढरीवर घेऊन बसला होता.

"चित्रसेन ! तुझा तो मोठा मुलगा कोठे आहे ! तू कवूक केले होतेश ना की तू घेऊन येशील म्हणून !" असे विचारीत चित्रसेनाने सर्व सैनिकांकडे लक्षपूर्वक पाहिले.

"उग्राक्ष ! तुला वेड तर नाही कायले ? अरे ! मी तुला काळ नाही परबांचे तर वचन दिले होतं. या अवघात अठरा वर्षे निवून गेली असतील असे वाटले तुला !" चित्रसेनाने धीरपणाने प्रश्न केला.

चित्रसेनाचे ते वाक्य ऐकून उग्राक्ष जाल्मज जोराने हंसला. म्हणाला—"राक्षसाची बुद्धि ठिकाणावर असताना त्याला कोणी वेडा म्हणले आणि समज त्याला झरोखरीच वेड लागले तर माणसांची जात

वा पृथ्वीवर उरले तरी का ! आतां मी वेडा का तू ! सांग !"

"मला सर्व माणसांच्या जातीच्या वतीने शोषण्याचा अधिकार नाही, पण मी आपल्या राज्याच्या प्रजेच्या वतीने स्वातंत्र्याचे अधिकार नाही. माझ्या राज्यातली प्रजा मात्र रोज कमी होऊ लागली आहे." चित्रसेन म्हणाला.

"तुझे राज्य !" विचारीत उग्राक्षाने आश्चर्य प्रगट केले व क्षिप्त करून म्हणाला—"होय ! ज्याच्या सारं जंगल आतां तुझें झाले आहे नाही का ! नर्मदा नदीचा काटचे भवभंगिरीचे राज्य सोडून सर्व राज्य या उग्राक्षाचेंच आहे."

"या रानातील खेडे गांवांत राहणाऱ्या लोकांचा संसार तुझ्या अनुयायांनी चालविला आहे. त्यांचीं गुरे पळत नेत आहेत. मुकां बाळांचा ज्वान धोर माणसांना ते पळत नेत आहेत. हे सर्व तू दिलेल्या वचनाच्या विरुद्ध आहे. चित्रसेनाने धीरपणाने दंडावृत्त विचारले.

चित्रसेनाचा तो धीरपणा पाहून उग्राक्ष देखील चकित झाला. त्याचे शब्द तोडा-वल्या सोडात राहून गेले. समोरच्या

दगडाकडे वोट दाखवीत तो म्हणाला—

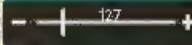
"सर्व एकेका दगडावर वसा." नंतर चित्रसेनाकडे वळून म्हणाला—"चित्रसेन ! तू शुक्ती आहेस. तुझ्या राज्याच्या प्रजेवर अत्याचार करणारे माले अनुयायी किंवा मी नाही. त्याची जबाबदारी माझ्यावर नाही."

"म्हणजे तुझे म्हणणें असे आहे वाटतं की या सर्व अत्याचाराला जबाबदार तूसरा कोणी आहे !" चित्रसेनाने विचारले.

"माझे असे म्हणणें नाही की माझ्या अनुयायांनी कधीच कोणाला उत्तम आणले

Fullscreen

127

26 / 87

नसेल. क्षणावारी दोघां तिघांना उचलून आणलें भसेल कदाचित. परंतु खेडेगायें उध्वस्त करणारा कोणी दुसऱ्याच असला पाहिजे.” उभास बोलता बोलता बाबला. चित्रसेनाकडे पहात मोठ्या वेळानें त्यानें विचारलें—“चित्रसेन! तूं अग्निद्वीपाचें नांव ऐकलें आहेस का?”

“अग्निद्वीप! या नांवाचें द्वीप आहे हें मी कधीं ऐकलें नाही.” चित्रसेन आश्चर्य बरीत म्हणाला.

“अरे तर आज तूं व तुझे हे अनुयायी येथे आ. मी आज रात्री तुम्हांला ते कुर लोक कोण हे दाखवितो. ते अग्निद्वीपांत राहणार. राक्षसांसवोर ते कांहीं करूं शकत नाहीत. परंतु ते एक तऱ्हेच्या भयंकर जनावरांवर असून येतात. त्या जनावरांना पाहिले कीं आम्हां राक्षसांना सुद्धां घडकी भरते त्या जना-

वरांना पंख आहेत. ते आकाशांत उडतात. म्हणून त्यांना जनावरें म्हणण्यापेक्षां पक्षी म्हणले तर जास्त बरोबर होईल. त्या विचित्र पक्षांच्या पाठीवर असून येणाऱ्या लोकांपैकी फक्त एकालाच आम्हां आज पर्यंत एकद्वं शकलों. पण तो दुसऱ्याच विश्वां मेला. कां व कसा हें नाही कळलें. त्याचा अस्थिपंजर मात्र उरला आहे. पाहिले तर पहा. मी तुला दाखवितो.” उभास म्हणाला.

“अस्थिपंजरच नव्हे तर मी त्या तुष्ट जातीच्या लोकांनाच पहावें. म्हणतो. त्यांचे ते भयंकर पक्षी कसे काय आहेत हें दोघ्यांनीं पटानवाचे आहे मला.” चित्रसेन म्हणाला. उभासानें मान हलवून ठीक आहे, दाखवितो असें सुचविले.

[पुढील गोष्ट पुढील अर्का.]

अपराधाबद्दल बक्षीस

दिकनाकनिं हळू सोडला नाही. तो पुन्हां साडाजवळ गेला. जव खांद्यावर टाकलें आणि निश्चिंतपणें स्वशानाच्या दिशेने चाले लागला. तेन्हां वेवाळ बोले लागला—“राजा! तुम्ही निघा पाहिली म्हणजे बरोबरच आश्चर्य वाटतें. ऐसें देऊन सुद्धां कोणी हतबवा निघने काम करील असें मला वाटत नाही. राममद्रागारलीं कांहीं निघावान मागसे देखील ऐन वेळीं आपली निघा गमावून बसतात. पण तूं म्हणजे तुंच आहेस. तुला या एकाच वेळीं कंटाळा वाई नवें म्हणून मी राममद्राची गोष्ट सांगतां, ऐक.” त्यानें गोष्ट सुरू केली—

“अयोध्या नगरांत रामभद्र नांवाचा एक क्षत्रिय तरुण रहात असे. तो बर्गान एकटा होता. पोटापाण्यासाठी त्याला नोकरी करावी लागे.

एकदां त्याला एक नोकरी लागली. ही त्याच्या ज्ञातुन्नांतली शेतजीव नोकरी

नेपाळी भाषेत

राममद्राच्या नशिबी खाच म्हाताऱ्याच्या पडरी नोकरी काप्याचे जाते. त्याने माव कप्याच्या तोंडी म्हाताऱ्याच्या स्वभावाचे वर्णन ऐकले होते. तरी त्याने विचार केला— म्हातारे थोडे तापट असतातच. आपण थोडी सेवा शुभ्रवा केल्यावर म्हातारा खूप होईल! म्हणून राममद्र नोकरीला लागला.

नवा नोकर म्हणून म्हाताऱ्याने लाकडा घरातले सर्व काम नीट समजावून सांगितले आणि त्याच्यावर उगीच राग काढावयाचा नाही असे मनाशी ठरविले. पण हरिदासाची कथा पुन्हा मूळपदावर आली.

राममद्राला आकळून जाले की या लाष्ट म्हाताऱ्याकडे नोकरी करणे कोणासाठी शक्य नाही. म्हातारा तापला की जे हातांत येई ते डाळक्यांत घाली, त्याने राममद्राची वेळी अवेळी पुष्कळ पाटयुक्ता केली. एकदा राग आला की राममद्रासच्या कुरपणाला सीमा नसे.

एक दिवस राममद्र इतका कंटाळला की त्याने ही नोकरी सोडावयाचे मनाशी ठरविले आणि आपले कपडे व सांभल लाखोली आणि पाट्टीची पुजा पण होई. सुभान एका पिशवीत घाळून जाण्याची तयारी करू लागला. राममद्रासने ते पाहिले

व त्याला रोकावून म्हणाला—“माझ्यावर असा रागावून निघून गेलास तर मला कोण विचारेल! अनाथ भुलसारखी माही स्थिति होईल.”

राममद्रासच्या या बाक्याने राममद्राचे मन विस्वळले. त्याच्या मनांत बरत झाला. परंतु राममद्रासचा मान मूळ स्वभाव जाईना.

मावातली कांही थोर म्हातारी माणसे राममद्रासला येतातच ते तेव्हा म्हणत— “बाळ, तू फार गुणी दिवतोस इतकी सद्गुणवृत्ति व सोपिकपणा दुसऱ्या एकाहि नोकराने दाखविला नाही. या म्हाताऱ्या-जवळ कोणाचा निवास लागेल तर ना! अशीच सेवा करीत रहा. चार दिवसांचा पाहुणा आहे.”

डांटेदार वैद्य जो कोणी येई, म्हाताऱ्याच्या औषधपाण्याची काळजी घेण्यास राममद्रालाच सांगत जाई.

राममद्राने त्वतःला जणू कांही कैदीच करून घेतले होते. म्हाताऱ्याच्या एका गोड शब्दावर तो स्वावशस ठगार झाला होता. म्हणून ही नोकरी सोडवैना व भरून राहवैना. म्हातारा आठे तोंपवैत त्याची नोकरी

करावयाची, जणू हेच त्याच्या नशिबी लिहिले होते.

सुभाने एक वर्ष हो ना हो ना करीत लोटले. अयोध्येला जाण्याची इच्छा राममद्राच्या मनांत बळावत पाहली. राममद्रासचे गत्याचार बाबतच होते. झालेला पगार मागून घेऊन निघून जावे असा त्याने मनाशी निश्चय केला. झाले ती सेवा पुर झाली.

म्हाताऱ्याला येतायला जे लोक येत त्यांना तो म्हणे—“आमोवांच्या मेवेला कोणी दुसरा नोकर ठेवून घ्या. मला नाही हे काम होत. मी चार दिवसांनी जाणार आहे.”

ते म्हणत—“अरे, इतकी पाई कां ! एवढा पावसाळा जाऊ दे. इतके दिवस धोर धरलास तसा आणखी कांहीं दिवस घर. फसे तरी हे तीन महिने निघून गेले म्हणजे मग दुसरा नोकर देवून घेऊं.”

शेवटी रामभद्राने नोकरी सोडल्याचा विचार रडित केला. पण त्याचा त्रास कमी होण्याऐवजी वाढतच गेला. म्हाताऱ्याची सेवाशुश्रूषा करता करता तो स्वतःच इतका अक्षम झाला की जागरी पडतो की फाय होका शाई लागली. त्याला पगार वांगल

मिळत होता, पण मिळून काय उपयोग ! त्याच्या जिवाला सुख नव्हतें.

म्हणून पुन्हा एक दिवशी रामभद्राने निघून जायचे ठरविले. रामभरोसेकडे त्याचे पगाराचे सर्व पैसे तसेच बग्या होते. पाच-यला गेले तर मी निघून चाललो आहे असे म्हाताऱ्याला वाटेक. म्हणून पगार सुद्धा सोडून जायचाचें त्याने ठरविले. इतका तो कंटाळला होता.

परंतु त्याच दिवशी दुसरी म्हाताऱ्याने गांवच्या पारळाना ओलावून त्यांच्या हातात एक मोठा कागद दिला. ते त्याचे गुडघे

होते. त्याची सर्व मिळकत त्याने कोणाच्या तरी नावे लिहून देवली होती.

रामभद्राला जेव्हा मृत्युपत्राची गोष्ट कळली तेव्हा म्हातारा आतां जाणार. फार दिवस ब्रह्म सोसावा लागणार नाही. गेले तसे आणखी कांही दिवस असेच घाळवाचे असा त्याने विचार केला. जर निघून गेलों तर लोक काय म्हणतील !

असेच कांही दिवस झोडले. म्हाताऱ्याचा आजार वाढत चालला. त्याबरोबर त्याचा तापटपणा देखील वाढत होता. त्याला दिवसभर काम असे व रात्रभर म्हाताऱ्याची

सेवा करावी लागे. त्याला होला लागू लागला की तेवखांत म्हातारा त्याला हाक मारी—“अरे, पेंगू लागलास वाटते ! कड औषध दे ! पाणी दे ! !”

एकदां रात्री म्हाताऱ्याने कित्या तरी हाका मारल्या असलीक. पण रामभद्राची झोप मोडली नाही. म्हातारा इतका तापला की त्याने मागेपुढे कांही पाहिले नाही आणि हाताला तत्का लागला तोच उचलून रामभद्राला मिरकावून मारला.

रामभद्र दचकून थोरडला. त्याचे सर्व तोंड रक्तवशाळ झाले होते. पण त्याचे

Fullscreen

127

32 / 87

त्याला भान नव्हते. त्याला मालकाचे ओभडून रागावणे तेवढे ऐकू आले. होक्याला जेथे जखम झाली होती तेथे दुखू लागले. म्हणून त्याने हात लावून पाहिला तेव्हा त्याला रक्त येत असल्याचे दिसले. त्याला म्हातान्याचा हातका राग आल्या वी त्याने म्हाताऱ्याचे तोंड दोन्ही हातांनी दाबून धरले. म्हातारा दोन मिनिटे तडफडला आणि त्याने अंग टाकले आणि डोळे फिरविले.

रामभद्र पावळून गेला. केवढा अपराध केला मी ? त्याने जवळ पासच्या लोकांना धावत जाऊन बोलावून आणले. थोड्या-

वेळाने वैद्यबुवा वण आले. ते म्हणाले- "म्हातारा हातके दिवस जगला हेच आश्चर्य! रामभद्रने आपल्या सेवेने त्याचे आयुष्य वाढविले होते."

ते ऐकून रामभद्र खजील झाला. लोकांचा माझ्यावर इतका विश्वास ! आणि मी हें काय केले ! पश्चात्तापाने त्याला रडू कोणवले. कोकांना वाटले की म्हातारा गेल्याचे त्याला दुःख होत आहे. म्हणून लोकांनी त्याचे सांखन केले व त्याच्या स्वाभिमानाची प्रशंसा केली. दुसऱ्या दिवशी गांवच्या घाटलाती गांवा- तल्या सर्व प्रमुखांना बोलावून त्यांच्या समोर

ते मृत्युपत्र वाचले. म्हाताऱ्या रामभद्रासने सर्व संपत्ति रामभद्राच्या नावां लिहून ठेवली होती. हे वाळक्यावर तर त्याला फातूच दुःख वाटू लागले. म्हातान्याने दिलेल्या संपत्तिपत्राची एका पैलदेखील हात लावण्याचा नाही असे त्याने ठरविले. मला म्हाताऱ्याची संपत्ति सक्ते आहे जर सांगितले तर सर्व कारण विचारतील. म्हणून संपत्ति घेऊन गौरगरिवांचा वाटून टाकावी किंवा धर्मकार्यात खर्च करून टाकावी असे त्याने मनाशी ठरविले.

त्याला एवढी मोठी संपत्ति फुकटांत मिळाली असे कोणाकडे वाटले नाही. कारण

गांवातले सर्व लोक म्हणत "हा देवमाणूस आहे ! वाहीतर त्या कूर म्हातान्याची सेवा हातके दिवस कोणी केली असती का ? राक्षस होता राक्षस ! रामभद्र म्हणूनच हातके दिवस टिकून राहिला. दुसरा कोणी राहिला असता का ?" सर्व रामभद्राच्या सोशीकपणाची वाखाणणी करीत होते.

इतर लोक रामभद्रासेवी निरा करीत असत. वण रामभद्र मात्र त्याची प्रशंसाच करीत असे. म्हणे- "खडक फोडूनच पाण्याचा सारा बाहेर बाडत येतो. म्हाताऱ्याचे हृदय तसेच होते."

राजादेव तैसु मी हांगां सु जेवळ नाडंगा
ही ला आमी भाडुवर जायन लडकु लाव
कल्पित

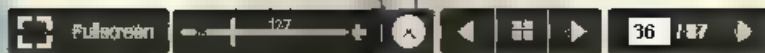
परंतु सिंहल देशीन क्रांति विप्लवांग
अर्थात् मातङ्गो पाला श्री दामपददत्ता आचार्य

योगेश्वराला ही ठरणी रक्षावलीच आहे हे
पुढील पाने पठार पानेंद साक्षा, पानें रक्षावली

साठी उद्यम महाराजांच्या वतीने जेव्हा मागणी घातली तेव्हा महाराजांना ही घोष्ट कळविली नव्हती कारण महाराजांचे वामव-
टलेंवर फार मज होती म्हणून योगवसायान
मनावलीच नव सागरिका जसे ठेवून त्यांना
वामवडलेंचा नमस्कारात नव म्हणून नेमले
वामवडलेंच आला राणी वामवड
मकरंद उद्यानांत रक्त शोक वृक्ष जवळ
अश्वत्थामर्षसखीना बरोबर बैठले मन्मथव्य
पूतमाठा' आली उद्यम आगला मित्र
कि एक वस्तूक वाच्य वगणर उद्यमची
नाम परावयाम त्याच बाजूला आला

चंद्रोवा

हजार परिचि विवावगवरा सागरिकाणा केव
आली तिचे रूप लावण पाहून राणीचा
व्य वा लागले, म्हणून चाचणी तिला
पर पाठवावयाची उद्यम वामवडलें तिला
म्हणला ते पर वृथ पोषाचा विचार
मजून ना काचिनामला पुन ज्ञान जेव्यासही
थये राहिल

सागरिकने पुढी कथे मन्मथपुत्रा पा इत्येथी
तहनी तिला तो उद्यम पाहण्य सी झार
मला डानी पर मनीची बाजा झाल्य जे
तिला जावे झाले तरी फुलें नाडण्याचे
चरण काडून ती दृष्टि झाड उभी राहिली
तिने मन्मथपुत्रा पाहण्याचे आपल्या मनास
ठरवून टाकले होते.

ती फुलें नाडीर असता एव बाजूने
महास उद्यम वामवडलेंच आले
वामवडलेंने मन्मथ पुत्रा मनास कडून घेवली
पुत्रा मुक्त कैली हाती फुलें नाडून क्षात्राचा
सागरिका एका झुडप आड उभी राहून ती
पुत्रा राहू लागली

उद्यम महाराजांचे पोषण पाहून तो मुग्ध
झाली तिला वाटल की या देशात स्वतः
मन्मथन पुत्रेथ वेव्हा हास मृत पत्नीचा
स्वीकार करणे तिचे मन उद्यम महाराजांना

हजार घेतले होते. तिने मुळा मन्मथाची
व कल्याणच ठरविले

एका बाजूला गेली व एका चित्र-
मंडप उद्यम महाराजांचे चित्र मन्मथ
मन्मथन काढू लागला इत्यथीन वसति
नयली एक हाती पोषाचा पिंडरा घेऊन
गिे आली, सागरिकाने ते चित्र लपवि-
यच पुष्कळ प्रयत्न केला, परंतु त्याचा
झाड यश झाल नव्ह

सुमनाने उदरमर्ष चित्र गळवले
होत त्या मने तिला विचारले ' सागरिका
हे कथेची व चित्र' "

पाश्चाचे ' सागरिका म्हणली

'तर मज बाजूला मनीस उभे केल्या
शिवाय हे चित्र पूर्ण हाणान नव्हती
वसतिन उभे म्हणली असे मागून तिने
उदमनच्या बाजूला सागरिकेचे चित्र काढले.

हे कथे तू माझे चित्र कडून
काहेस' सागरिकने विचारले,

तू 'मनाचे चित्र काढलेस, मी
रतीचे काढले जेन काय बुद्ध' असे
म्हणून ती खवखवांस हसू लागली.

वसतिने तिच्या पोषागांनाही मगले होते
म्हणून तिने वळलेली मर्षना एतिला सांगितला

ए महाराजावर तिचे मन बसले आहे हे देखील
सांगून टाकले. इतक्यांत ओरडा झाला की
माकड मनावली नाडून पडाले त्या दार्वाना
वाटने की माकड पाश्चाकडेच थन आहे
म्हणून त्या पडून गेल्या आणि एका
झडाशाच्या जागी येऊन उभ्या राहिल्या
ना गडबडीत पोषट पिंडरांतून सडाला.
शोधी त्याचा जावायला म्हणून तिच्या
त्याच वेळ रक्षा उद्यम वसति वसति
त्या बाजूला आले, त्यांच्या वाटेवरच तो
पोष झडवर येऊन, त्याने त्या दार्वाने व
वाजा एकल डान न येऊन होता राजा ला

चंद्रोवा

कोणास ठाऊक? अशा विचार करीत राजाने कदलीगुहात प्रवेश केला आणि तेथे त्याने स्वतःचे चित्र पाहिले. अगळ एका अल्पप नैऋतीचे चित्र पाहून राजाने निम्न मोड्याची खूपच वाईट कला.

या अज्ञान सागरिका व सुसंगत पण कदलीगुहाकडे आल्या, त्यांनी आडून राजाचे मोठेच ऐकले.

"रति-समसाचे चित्र पहा महा राजांच्या हातात आहे. आजून हे ना जालां' सुसंगत सागरिकांचा त्वडान म्हणाली. परंतु सागरिका राजासमोर बाबला माजली.

म्हणून सुसंगतीने पुढे जाऊन राजाभबळ ते चित्र मागितले. राजाने विष देण्याचे वाकारले तेव्हा राजांत हंसत सुसंगत म्हणाली-"मी सर्व एकले आहे. मला सर्व कळते. चित्र दिले नाही! तर राणी माहेयांकडे जाऊन सर्व सांगून टाकीन."

"तू रागावलीय होय' मी पणून देणार नाहीं वसे म्हळें हाते. ही वे मोत्यांची-माळ तुला नहीस" राजा म्हणाला.

"मी तरी घट्ट मीति दाखविली हाती. तो आणखी काय काय बोलूय असना मला नको ही मोत्यांची माळ खरा राग

सांदोना

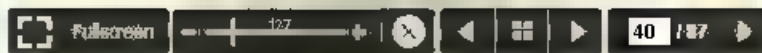
जिला याबला पाहिजे ती सागरिका पहा राजा बाबून बसली आहे. तिच्या हातें मोत्यां साधवे असेल ते" सुसंगती म्हणाली.

'कुठे आहे ती' कसे आहे द्वागेत रात सागरिका पाती निकडे गेला. तिच्या हात आपल्या हातात घेऊन प्रेमाचे दोन छेद बोलला. इतक्यांत राणी वासवदा आपली सखी कांचनमाला हिच्या बरोबर तेथे आली. सागरिका आणि सुसंगति त्यांच्या तेंथून निघून गेल्या होत्या.

दुर्दैवाने त्या विशावर राणीची नजर गेली. त्यात बहारजांवरोबर सागरिकचे चित्र पाहून राणीच्या तळपाशाची आग दस्तकापयत गेली तिने महाराजांना विचारले-जापकश राजाच्या रमणाचे चित्र द्या कादलें " राजात स्वामी रोष उचलून आला दिलें "मीन स्वतःच्या करपनेने हें चित्र गेलायलें आहे."

परंतु राजाच्या बोलण्यावर राणीचा विश्वास बसला नाही. ती राणानेंच तेथून निघून गेली. राजाबळ एक छेद देखून

गरीबी का प्रमुख कारण है अभाव है जो
 पी. ए. के. के अभाव में नरक का गरीब
 समूहों का निवास है। वे लोग
 रा. वि. का नाम रा. वि. का नाम रा. वि.
 गरीबों के अभाव में।
 विचार

[illegible]

जाता सामाजिकता दृष्ट्या मात्र वेढे
शिथिल ठाय नव्हे परंतु मन न ठेवता
फक्त मन गांठे लावत कला येन प्रगल्भ ठाका
थी त्यात असे फरक येतो हे सांगणे
कायपाला कळेली नही परंतु सामाजिकते

म. वि. संस्कृत वि. कल्याण विद्याच आश्रम
रामनगर पुस्तकालय देणू हा संस्था आहे
इ. स. १९८० म. २५ दिनांक अखेर म. वि. संस्कृत वि. कल्याण
हा संस्था कल्याण म. वि. संस्कृत वि. कल्याण

[illegible]

राजाने जादूगाराला 'काहे बरु मरु' बरु करायला सांगले

‘महावाक्तां जाता जिगिषासि माहे
एकच पयस्य गृह्णातां नो मागाह्मन वयस्य
वीत.’ अथ समाजं जादुगां यावृता शैलम्
समुत्पत्तिं बसवत्कचया गव्यातां सिंह
अस्यां व जक्षयन्त्यां शैलम् व यादृशम् ता
व ह्यसं त्यक्तं चक्रितं इत्येव कथं तं दृष्टुं
सुखदर्शी गव्यकथ्य कर्तुं समुद्रात् पयसी
यत्वं वर्णीत कर्तव्यं अत्र २५ अ. ७. शिवकथ्य
अत्र व जाशं लभ्य कथयन्त्यां हेतुत्वं व
पानी ’

श्रीः प्रसादात् प्रयत्नं ते सत्तु बर्त्तायी
भाषरा विदुः सागरा ज्ञाना ह नृपति

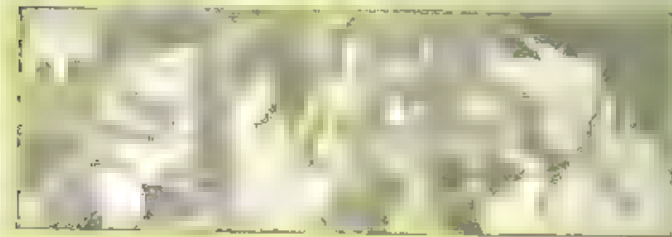
राजाला कळलं तेव्हा त्याला आश्चर्य वाटलं, कारण त्याला त्यातले काहीच माहीत नव्हतं.

परंतु जाणकी महीन समुद्रात बुडून गेल्याचं ऐकून राणी रडू लागली.

त्याच वेळी एकाएकी जंतःपुरात आग लागल्याचं पाहून रामबाळात औरह्या झाला. 'वासवदा' अपहळी 'बांबवा' बांबवा! 'राजा म्हणाला- "बाबल नकोस. मी आहे."

"तें नव्हें! मी सागरिबेळा जंतःपुरात मोडून ठेविलें आहे. सिखा बांबवा!" वासवदा म्हणाली.

राजानें मागें पुढें पाहिलें नाहीं व आगीने लोट गेली होती ती जवळपास शहराच्या पाठापठ अनेक लाकूटांत जेव्हा शहरांत सगळीं लोका मोडून भाणत गेली त्या किंवा तिच्या आंगाक काहींच अपाय झाला नाही कारण ती खरी ज्ञानात होती.

बाबुगारानें शेंबटका खेळ दाखवीत अर्ध म्हाळें होतें तोच हा खेळ हात या आदमुळें सर्व प्रथम आपोआपच सुटले वसुधुतीने राजकन्या रत्नावलीला ओळखून, वासवदाचेनं रत्नावलीशी राजाच्या चवताने मात्पता दिली.

योगवरावातें नवें काही माहीत असून देखील रत्नावलीच सागरिका आहे हे कधी कोणाच्या सांगितलें नाहीं व कळू नदलें नाहीं. कारण त्याला वाटलें की राजा लक्षाळा कबूल होणार नाहीं. बाबुगाराला पाठविणारा योगवरावच होता हें सर्व काळख्यान त्यानें राजाच्या विवाह रत्नावलीशी होवा या हेतूनेच रचलेले ते आघेन म्हागाज चक्रवर्ती ज्ञाये हा एकच इच्छा त्याच्या पत्नीनें दाखो हें कळल्यावर सगळीं लोका व गाणी वामवदानें आल्या ह्मणूनच व स्वादिभक्त सगळ्या लाकू केले.

[८]

माऊन ग वळ्या खानाच्या पदरीं जाकरी बरीच प्रत्ये आपल्या भावनात सुद्धा आल्या होत्या त्यांच्या देशात पुढील कवच रक्षित मानें या देशातच कांही पणिल त्याचें शत्रु वर्णन लिहून ठेविले आहे. हा वर्णना प्रमाण आतें जपान पूर्वकडीक वेंढें व लकचें वर्णन व पुढील वलें आहे.

हें किंवा की जपान देश हा एक सभन व सुखदा देण आहे. बुधलाय खानातें आगच्छा साचा सरदारांना एक मोठे सैन्य देशात जगान देशावर स्वारी करण्यास पाठवून १००० साळीं या सैन्यानें चीनचा

समुद्र पार केला, जपानच्या किना-वावर पोचल्या बरोबर कितावावरच्या खेडेगांवांचा परम गा सें यानें मुरु केलें.

इसवीसन उत्तरवर्द्धत एक मोठा वाढलें येव असलेले पाहून इंग्लय खानाचें सैन्य लाक्रम गेले त्यांना वाटणें की या व इंग्लान सांपडून आपलें सर्व आरंभार नष्ट होणार म्हणून मानें आपण आपसार किन जाव सुरक्षित जागीं आपणवाची खटपट केली. परंतु बाबुळाचा जोर बाबुबा बाबत गेला आणि बुद्ध नीका परस्परांवर आदकून आप इन फुट लागल्या किंवेक सैनिक समुद्रांत बुडून गेले. काहीं जहाजें जपानच्या

मालीने ते-या-मालीने माली

आपण जगानुच्या राज्याचा प्रत्येक क्षेत्र पर
अहमूत परतण्याची गोष्ट कळली. त्याने विचार
केला, अनावासाहि हे लोक एकडले जाणार
सहेन म्हणे त्यांनी जपू म्हा म्हा व
वारमार थाना भरून धाणण्यासाठी पाठविले
जपानचे सैन्य वेत असलेले ऐकून पाण्या
खानाचे सैन्य एका बानूला साडीत शिंयला
कपून वसले शकुनैव्य चापले आत आडय
वर बळखाताचे सैन्य दुसऱ्या बानूने मधुद
किनाऱ्यावर पोचले आणि जपानी लोकांच्या
जहाजात बसून पळून गेले. आता जपानी
सैन्य अडकून पडले बळख खानाच्या धंद्याला
आणखी एक मोठा त्रुली श्ददेश जाते वता
त्यांनी जहाज जपानच्या प्रदेशात नावु केली
जपानवाहिन्या वाहत कें स्थान येथे
सुत्रमैन्थाला घेऊन आगीत असाव शत्रु
सैन्य किताब्य वर लवचकपणे खरी गोष्ट
कळली ना अनपेक्षित हल्ल्याला तड देण्यात
हामी सैन्य ताबडबल नव्हते पळ्या खानाच्या
मैन्थाले एकमागून एव अंतर नमरे काढीज
जेव्हा कोणी अडथळा केला नाही

ज जगाची सैन्य वाढावर अडकून पडले
हा त्याने येणाऱ्या जपाना नावा अ
थाना व त्या की या व्हागिच उपाशी भरवें
हडक्या केन वर व कावून जातील सुख

कळत प्रेताही, जपान्यांनी आपल्या तयारात
नेम बिरा, बच्चा सानाच्या सैन्याला नाहेर
येथी अशक्य झाले. शेकटी खजूला धावण
जाण्याच्यावेळी दुसरा वरा तव्हला जपान ये
तह झाला. त्यात मुख्य अट अशी होती की
बळख खानाच्या मैन्थाले जात देत तच
कापानचे राज्याचे कवळ कळवच त्याला
तिचेत आहूतपुन येईल

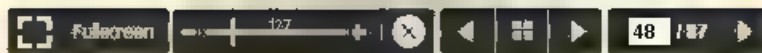
मार्कोपोलोने भारताच्या मार्गावर कंपा
नांबाना एक देश पाहिला इथीओपिया अट
नाम देश जेथे आहे पेंथेच हा देश अमाना
हा देश मध्ये पळ्या खानाचे येथाले रा य
हा देश त्या देशाच्या राजाच्या आपल्या
मांडलिक कळत घेतले नाचली हा देश
ज्या व तह तहेंचे वृक्ष या मांडी घेविले
हाना या देशात एक विचित्र प्रथा होती
इमारिकांना राजास मनुष्य कण्यात येत
थरत, ज्या शुचिता राजा कळ कळत नव
त्या कुलाची लोकांची लगे हान या देशाच्या
राजाच्या जेत पणत अकडु राजा अमत व
अकडु राजकुमार असत नाकाशेला या
देशात पळ्या तेथी राजास भुजे सुली
मळून एकद्व २२६ अपस्य होती

सरा मामून १५०० मैन्थाले चाव हीन
होती हा एक संघरा दक्ष होत येथ सुवाची
इथे मळत बडय खान ने हा देश विवला
नाडी मळ पोला चरा देशात लोका
नाडीच्या देशात पोचला हा एक मधुव
इहा हात तेथे मुकळ तीनी मळत अस
येथून कळ्या पळवत पळवत जात
मळून पळविला चिन्हास वतात येऊन
पाचला या देशाच्या मळत होय त्याला
लोकांचे एक मुख्य वरद मळत प्रसिद्ध होत
या दोन्ही देशांच्या राजास लहान चाव
चावचे एक हीन होते त्या हीनात आठ

बांदोबा

बांदोबा

'कल' त्याचा शींग खर्च पट्टन गावेत
 गा नहर याक था म्हाया 'बु' का
 वेर शी जे असं पोखरी बाहू वापर
 जस्त काळवी कर्क नका, मी तुम्हाला
 दोमशे रोळे सवी आता आणून देता,
 वापरा करा. आम्हाला जणू मंडा प्राप
 काहे " असे सांगून तो साहेर निघून गेला.

थोड्या वेळाने त्या गरिबांच्या दार-
 मीमोर 'बन्ध' असा काही तरी पडल्याचा
 आवाज आला. दार उघडून पाहिले तेव्हा
 यान नेथे एक गाळोटे दिसले. यान
 कोसले तोळे मादी होती. त्यांनी कान
 मडन अ पोरं घे. माझून घेतलं

आर्य समाज के लोग - वे लोग हैं जो 'आर्य समाज' के लोग हैं।
आर्य समाज के लोग - वे लोग हैं जो 'आर्य समाज' के लोग हैं।

"यत्र तावत्पर्यन्तं वायव्यात्तरं ज्ञातं
 पणं त्वाने अत्र भूतली भूपाणाः" ही
 दुष्ट्यावरणं येन वणं इह उभा राहीन
 मत्ता तुष्ठा पंथा जगन्नाहं बाही" वाळवी
 ऊजगाराने ते कवूळ केले व मित्राळ बरा-
 बाहेर भितीजळ उभा कळन तो अत्र
 मिगळा. बराच वेळ जावा तरी वाळवी
 अजगर बाहेर आला नाही. कुठ्याजि बाहेर
 भितीतवळ कोणी उभा असल्याचे दिसताच
 तो भुंके खासली मित्र पंदा लागला. सोब्या
 वेळाने वाळवी अजगर याक मरला
 म्हणजे व वार आज तर प्रायवक्त्य
 वक्तव्य इतने दुष्ट्यामुळे वा सातने वेळने
 निदाळा नर यत्रां तुष्टा भूहून माझा
 उन्हास नः लो उभा जल जालो आग
 वरानेने लाग मत्ता माळगाय उक्त लायने
 ॥१॥ पत्रे लोने व कुण इतने न जि
 काढला. ॥

इहामात्रा अत्र न च सुदा संज्ञा
 तां यथाज्ञा म. माह्वी न च तत् ज्ञाती
 अत्राती दास, अत्रात्र न च माह्वी
 न. माह्वी ज्ञाती न च माह्वी ज्ञाती

आज काही मित्र देवें त हवें ' नम्र जीव
मात्र नोक्तात घडणार हाता ' मित्र म्हणाला
पुन्हा एका महिन्याने व दोन 'मात्र भेटले
आलेली अजगर आघल्या वन शी म्हणाला
मी त्याच विपदाी एक पेढी च रून
पालत होतो, जर सा रथ व डपडोी मुळा
हा शी नी दिमी असती च मुण शिवाय ना
भरलें असतें. म्हणून मी ही पायाच्या
एका सडपडत नीक विची तो खंयन
गए का बमल आहे कळत नाह वरें
मात्र तो पणो मा घेऊन येन ' सको
आलेली अजगर नी पेढी चालत घेऊन

माका, स्वात सोने व चांदी हांनी त्याने पेटोनेले सोने व चांदी सर्व लुटल्या मित्रांना देऊन टाकले.

त्या मित्रांनी पुढे व्यापार केला आणि ते धन पुढे पुष्कळ वाढावले.

वाळशी अजगराचा जतावरांच्या व शस्त्रांच्या आवाजाची हुबेहूब नकल करतो येत होती तो बायका पुरुषांच्या आवाजाची सुद्धा नकल करीत असे. या कलेचा त्याला वेळी अवेळी छान उपयोग होत असे.

एकदा तो एका घरात चोरी करायला गेला. तो ज्या सोप्यात शिरला होता तान

मुख्यात कपडे ठेवलेले होते. कुठे न गोलीत खिरका आणि भातकिणीने जोडी बंद करून यापला आपल्या मित्रांना सांगितले. चोर नकळत सोप्यात बंद झाला, कोणी दार उघडल्याशिवाय बाहेर निघत अशक्य आहे असे जेव्हा त्याला कळत तेव्हा त्याने एक चुक्रे फेकली. जितके कपडे अंगात धाडून वेणें बांधत होते जितके स्थाने अंगात घातले व इतर कपड्यांचे एक गाठ वाचून दारापासून जवळ आणून ठेवले त्यानंतर दरवाजावळ उघड करून हलक्या मना आवाज करित बसला.

पुढच्या सकाळच्या कानावर कपडे करून घ्यावा असाकल आल्यानरोवर तो वाटला "हं" असा तो शिरकळ तिथून आहत, त्याचा माहेर काढून खोली बंद करा.

पासकाची आशा होतीच मोलकरणीने दार उघडून बाण आणू लागली. एका कपड्याच्या गाठोव्यावर पडली तिच्या हात नसा पडत निघला. ती वाचने उरडली चोर चोर "

आळशी अजगराने मोलकरणीला बाजूला ढकलून गांठाई उचलले आणि पसार झाला.

मालक येऊ पाहून त्याला १००० रुपये मोलकरणीलाच चोर समजून खूप वाडविले. विचारी मोठ्याठ्याने आरडू लागली तेव्हा खरी गोष्ट सर्वाना कळली चोर नाहीसा झाला हाता.

एकदा एका श्रीमठाने एका रेशमाच्या न्यायाच्या पुष्कळ मोठी रक्कम दिली. आळशी अजगराची नजर त्या रकमेवर पडली व्यापाऱ्याने ते धन बायकोच्या परंगलावळ लपवून ठेवले होते.

आळशी अजगर एके दिवशी राजी त्या न्यायाच्या घरात त्याच्या मायकोक

जवळचं वैराग्यां पाठविलें. परंतु राजानें
उक्त विरोध पाठविण्या कर्त नावून हाकलेले
मंत्रांचे ठोकळे चमकणाऱ्या पांढर्या
पंक्तीला मिढावाछावा कधी येऊ शकेंल काय ?

मानसिंहाला फार राग आला व त्यानें
बादशहाकडून एक मोठें सैन्य मागून घेतलें
आणि बुद्धास निघाला. बादशहानें बरोबर
बुधराज सलीम बाग्य हि पाठविलें. सन्
१५७६ च्या जुलै महिन्यांत हळदी घाटी
या स्थानी लढावें युद्ध झालें. या युद्धांत
राजाचे १४ हजारगंधा सैनिक हताहत झाले
मगलांचे २० हजारांकर सैन्य कापलें गेलें.

स्वतः युधराज सलीम राणाप्रतापच्या तेलवा
रीवा वार लागून जखमी झाला परंतु राजा
प्रतापसिंहाला या युद्धांत नव मिळाला माहीं
शत्रुच्या हाती पडण्यापेक्षा पळून जावें
व पुन्हां सैन्याची जमवाजमव करून आपला
देश स्वतंत्र करतां आला तर करावा जसे
मनाहीं ठरवून राजानें छत्रची नजर घुकवून
युद्ध नृणांवरून पाय काढला परंतु दोघां
शत्रुसैनिकांनीं राजाका पाडिलें व राजाचा
पाठलाग केला त्याच्या यात्रेपाठ राजाचा
भाऊ लक्ष्मसिंह आपल्या असहाय भावाच्या
मदनीत पावला आर्धाच दमलेला राजाचा

घोडा 'चेतक' किती वेळ पळवारा. एका
आगी त्याचे पाऊलच पुढें पडेल. त्याच
वेळीं होन्ही तैनिकांनीं राजाका घेरलें. परंतु
लक्ष्मसिंहानें एन वेळीं आपल्या भावाका मदत
करून त्याचे प्राण वांचविले

राजानें त्याचे आभार मानले आणि
म्हणाला "शक्तसिंह, बुडवासारखा वीरानें
शत्रूला बाळग मिळवें या सारखी दुःखाची
गोष्ट जाणवली काय होऊं शकेंल. पाह्या
खंडाळा खांद्या लावून जर तूं खडू बरोबर
पुढाला आलास तर आपला देश स्वतंत्र
पाली जाली. आज सायला आहे तर
होईल." शक्तसिंहानें तें कळू केळें

'चेतक' जमगच्या आगी राहण
पावला शक्तसिंह नें आला घोडा राजाका
दिव्य व पळून जायला सांगितलें
चेतकाचे स्मरण म्हणजे मधावी आज्ञा
हळदी घाटी पासून मुमारे इहा मैलांवर
पहादयास मिळते

राणा कुमरुमरच्या किल्ल्यांत आश्रय
साठीं म्हणून गेला वण किल्ल्यांतल्या
विहिरींत शत्रूनें विष टाकविलें होतें. म्हणून
राजाका पुन्हां रानोपाळ दिवत किल्ल्याची
पाली जाली. आज सायला आहे तर
होईल.

अशा स्थितीत आपले देश ह्या स्वतंत्र
होईल हा एकच विचार राणाच्या मनात
येत होता. त्याने पुन्हा सैन्यची अपवाजना
करी व शत्रूला अनावच पाहून शत्रूचा हात
माग्यात लुग्यात केली करीत तो तयार
एक भोकर सेनापतीने राणाचा निवेदन वा
भूत करून आपल्याची प्रतिष्ठा केली आणि
युद्धास आला परंतु लढत तोच राणाच्या
हानी पैदी झाला. राणाने त्याला निरुद्ध
करून आदरपूर्वक वरत राखवून दिले.

एकदा सामान्याचा बावाच्या एका
सेनापतीच्या अंतःपुरातील सर्व विर्यांना

प्रतापसिंहच्या एका सरदाराने बहुत भणले,
परंतु प्रतापसिंहाने विर्यांचा अत्याचार होत
कामा नव अस' हुकूम काढला त्या सर्व
विर्यांना राणा पुढेक स्वाग्यात मकामे येवते
कले. प्रतापसिंहाने हे ओढावे पाहून स्वान-
खानाच याने प्रतापसिंहामर काही खुशिए
पडे लिहून अकरार बादशहाला ऐकविला

पुढे मेवाडचा एक कवि अकबरच्या
वरपारी गेला. तेव्हा त्याने बादशहाने
सबून नमस्कार करीत असता आपली पगडी
काढून ठेवली होती. बादशहाने त्याला
त्याचे कारण विचारले तेव्हा तो म्हणाला—
“मी राणी राणा प्रतापसिंहाने मला
सन्मानार्थ दिले ह तो माझी मान राव
झाडामागे तमत असली तरी नद राणा
मन रक्षित नें दिलेली पगडी नव" बाद तुम्हा
कील व अतः मज्जे बादशहाला राम वषय
मेवजी आनंद झाला व त्याने राणा प्रताप-
सिंह्याच्या वागेदारपणाची प्रशंसा केली

राणा प्रतापसिंहाने आपल्या मातृ-जन
स्वतंत्र वाण्यासाठी सर्वस्वाचा होरा कला
प्रण त्यांना यत्न मिळाले नाही. म्हणून अने
लिखु नदी पार करून तसे राज्य त्यांचे
करण्याचे ठरविले. असा भिरीत अकर

बाबासा
५२

बादशहाने विचार केला की राणा प्रताप-
सिंहाने संधि करून येण्यासाठी कोणाक तरी
पाठवून येवार्ने. बादशहाच्या कैनेत राणा
प्रतापचा एक परेश्वर होता. बादशहाने
त्याला बोलवून सांगितले की राणा प्रतापसिंह
संधीला तयार व्हाई असे एकता. तू बाजून
जमन व नीर संधी करून दे त मर, र
झणास " बादशह" ही रात्र माफ जाते
असे आपल्याला वाणी तरी करविल आहे
आपण आपले दूत राज्य देऊ करू तरी
राणा प्रताप संधीला तयार होणार नाहीत."
शेवटी बादशहाच्या आग्रहाने तो सरदार
राणाचे पला व उद्योगाने राणाच्यापासिता
वर खुशिएर काढता लिहून त्याच्याकरावर
करविल्या होत्या राणा प्रतापसिंहाने देवना
कून बादशहाचे आभार मानले आणि त्या
मरुतल असा संतोष देऊन राखिले की
शुक्रांती खिडपत राखून राजसुख भोगण्या-
नेला स्वतंत्र्याची मीट्याकर करी. खुश्या
अ काढात उद्योगाच्या शिंद्याला सोन्याच्या
पेवशरान टेवले तरी त्याच्या मनाला सुख
मिळत नव

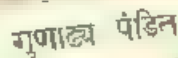
त्यानंतर बादशहाने राणा प्रतापसिंहाने
महा वरण्याचा विचार सोडून दिला.

मेवाड राख्यान नमाशाने राखाना
एक स्वतंत्र त्यापरी रात्री असे मात
ममोच्या रक्षण मारु झाराणाने भोगावे
हो पडून त्याने आपली मर्दे सांगित
राणाचा अणु करून आणि राणा हा
“हे बट्टीपाळित घन देश स्वतंत्र
करण्यासाठी उपयोगी पडले तर पडार्ने,
महाराणा त्याच्या विनेनीस नकार देऊ
शकला नाही. तें घन येऊन राणाने पुन्हा
सैन्य उभे केले

राणाने श्री प्रतिष्ठा केली की जॉपर्यंत
चिरीड स्वतंत्र होणार नाही तोपर्यंत तो

बाबासा

1. 1

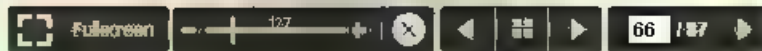

राजा का लक्ष्मी अक्षय-संवाचन
एक विद्वान् पंडित होता, खाने व गुणालासे
मिलून राजाका अ रागसे बड़े काण
गोळखून इला कण्ठासे गुणिले त्यांच्या
खानेला बड़े अक्षय व राजाच्या आनगाचे
भरें धारा समजले

राजकुमार राजा के अक्षय विलेला
चवचने 'धर्मिण' कृतन त्यांच्या
कृतन विविध शायल किती दिवस
जागनाले

गुणाला म्हणता 'मराठ्या वाकरा
हर्ष विवाचा आधार आहे, आकरा

सादोषा

शिफारशी ममानापरों व रा गवे कानाव
परतु म सदा नर्पस शिखरून देईन.

लगेच शर्ववर्मा म्हणाला "महागज; मी
सहा महिन्यात शिखरून देईन."

हे ऐकून गुणाला राजा म्हणाला-
म्हणाला-"ठीक आहे! हे तसे फक्त
तात्कालीन कर मी देव आशा संस्कृत व
मराठी व मराठी व मराठी व मराठी व मराठी
मराठी व मराठी व मराठी व मराठी

मराठाप नवीन काळण शकाला
राजाका सहा वर्षे लागली. तर रा रा
वर्षे गुण्या खडावा मस्तकी 'दीन' व
वर्षे मराठी केली.

या भांडणीत राजाका बुरडे कळले की
परधन कृत्य स त्याला संस्कृत घेईन

सहा महिन्यात धाकरणावा कृतन
कृष्ण दृष्टीतील देखील अक्षय आहे हे
अक्षय का माहीत होत होताना कृष्ण रा

कृतन व लक्ष्मी या राजाका लक्ष्मी
वर्षे लक्ष्मी लक्ष्मी वादकाच सल्ल वल्ल
तो म्हणाला एक उपाय आहे काण

काही काळी करे अक्षे 'राज' व मराठी
वर्षा लक्ष्मी व लक्ष्मी व लक्ष्मी व लक्ष्मी
वर्षा लक्ष्मी व लक्ष्मी व लक्ष्मी व लक्ष्मी

मराठी या संख्याप्रमाणे शर्ववर्मा पहिले
मराठी गुणालाच्या देनकात मेला तेथे
निगडार नत घेऊन खाने खडाव तप केले.
तेका कुमाराबादी संतुष्ट होऊन प्रत्यक्ष
अक्षय म्हणाला 'मराठी अक्षय विलेन
जे कर माग!'

लक्ष्मी शर्ववर्मा म्हणाला 'धर्मो!
शान्तदत्त राजा विद्याभ्यास कैलाशशिवाय
संस्कृत भाषेत किडान होईल अशा वर
मिलवा 'कुमारस्वामी 'सामान्य' म्हणून
अक्षय विलेन

शर्ववर्मा कुमाराबादी कडून 'धर्मो'ला
वर भाषणे राजा ते सहा महिन्यात संस्कृत
भाषेत पांडित्य सीधदत केले, राजा ते धर्म
वर्षा लक्ष्मी व लक्ष्मी व लक्ष्मी व लक्ष्मी
राजा लक्ष्मी कृतन लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी

गजाली या लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
म्हणून लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी

अक्षय लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी
लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी लक्ष्मी

सादोषा
६१

दिला की या गोष्टी सातवाहन महाराजांना समर्पण कराव्या. गुणाख्याने ते करून दिले. त्याने आपले सर्व अंध आपल्या दोघा क्षिप्यांवापर सातवाहन राजाकडे पाठविले. स्वतः नगराबाहेर राहिले.

गुणाख्याच्या शिष्यांनी राजांना ते अंध नेऊन दिले. राजा ते अंध पाहून आश्चर्य व्यक्त झाला. म्हणाला 'अंध मोठमोठे दिसतात. पण हे कोणत्या भाषेत किंवा असेत मला कळत नाही, आणि हे अंध सर्व काळ काळ सक्षरांनी किडलेले दिसत आहेत. अमर व कुलक्षणी अंध असावेत असे मला वाटते.'

शिष्यांनी धडपडले वृत्त गुरूला जाऊन सांगितले ते ऐकून गुणाख्याला पार बाईट वाटले. गुणाख्याने निराश होऊन त्या सर्व अंधांचा हात कंगणाने उगवून आपापसांत लाविले. त्यांच्या हातां मधून एकामागून एक अंध

त्याने अंधांना टाकण्यास माराने केली. त्या गोष्टी इतक्या मनोहर होत्या की त्या ऐकायला पशुपती जमा झाले. कांती शोकपर्यवसायी गोष्टी ऐकून पशुपती वधू दाढे कायले.

पुढे सातवाहन आजारी पडला. राजा वैद्यकीं निदान करून सांगितले की राजा सक्षक पशुपत्यांच्या अंधांनी घेरून बाहेर मिळत नसल्याने अंध होत आहे. अंध लावण्यावर कळले की गुण आचार्य यांनी कन राक्षसांनी पशुपत्यांनी घेरून साडले आहे. ते ऐकून राजा स्वतः राजा न येता व त्याने गुणाख्याचे पाय धरून दाखी माफी मागितली ती परत वाच्येक द. अश्विनारायणाने स्वाहा केले होते. अंध गुणाख्याने सातवाहन महाराजांना अंधाचे वले देव प्रथ पुढे 'इतक्या' व नावाने प्रसिद्ध झाले.

आज असे संक्रांत !

[कवि श्री सुद्धा (अली अख्तर)]

तिळगुळ वाटू चला गळ्यांनी आज असे संक्रांत !

स्तान अगोदर करुनी निर्मळ

मंदिरि जाउन वाटू तिळगुळ

प्रणाम करू, प्रभु दंडा प्रेतळ, वल-बुद्धि अतोनात !

तिळगुळ वाटू चला गळ्यांनी, आज असे संक्रांत !

वंदन करुनी मातापित्यांना

तिळगुळ देऊं प्रेमें त्यांना

आलीबादा देविल अपणां, "सुखो इहा जगतांत !"

तिळगुळ वाटू चला गळ्यांनी, आज असे संक्रांत !

गुरुजींच्या धरि नंतर जाउन

चरणी त्यांच्या विनम्र होउन

तिळगुळ देऊं, देविल ते पण दिव्य ज्ञान अज्ञान !

तिळगुळ वाटू चला गळ्यांनी, आज असे संक्रांत !

तिळगुळ देऊं मग मित्रांना

अभिवादन पण धरू या त्यांना

माल होउनी परस्पराना, यगति करू जीवनांत !

तिळगुळ वाटू चला गळ्यांनी आज असे संक्रांत !

जेजाण्यांना, गांवकऱ्यांना,

मादर नमन करुनी त्यांना

तिळगुळ देऊं या सर्वांना

विसरुन जाऊं वैभवांना, राहू आनंदांत !

तिळगुळ वाटू चला गळ्यांनी आज असे संक्रांत !

Fullscreen

127

70 / 87

विचित्र ज्योतिष

एके दिवशी एक गरीब मनुष्य आपल्या बायकोला बरोबर घेऊन उद्धरनिर्वाहाच्या शोधार्थे बगदाद गइरी आला. एका अश्विंत मनुष्याने त्यांना पाहून विचारले—“तुम्हाला रोज मी गावांत हिंडतांना पाहतो! तुम्हाला काही काम घेता नाही वाटते!”

तो गरीब म्हणाला—“माळक! घोर पाण्यासाठी मजुरी करवें हा एकच मार्ग आनव्याकडे आहे. मला कांहीं कामधेदा येत नाही!”

“अरे तर मी तुला एक कुन्हाड देतो, तू लाकूडफोऱ्याचे काम करून लागलास तर तुला लहजी पोटापाण्या प्रसेसे पैसे मिळू लागतील.” ती गुरूस म्हणाला.

त्या गरीब माणसाने दुसऱ्या दिवसापासून लाकूडफोऱ्याचे काम सुरू केले. एकाद्री त्यानी बायको म्हणाली—“मला

सार्वजनिक नहाणी भरत नडाववात बायकाचे आहे. थोडे पैसे हजे आहेत.”

त्या गरीब माणसाने पैसे दिले. त्याची बायको स्नानगृहांत गेली. अशी पद्धतीच ते सार्वजनिक स्नानगृह होते. शीमेत परा-प्यांतीक स्त्रिया स्नानासाठी आल्या होत्या. त्यांच्या समोर आकल्या गरीबीकडे पाहून तिला लाज वाटली.

इतक्यांत तिने एका क्षिमेत माईहा स्नानगृहाकडे येत असलेली पाहिले. तिच्या बरोबर विचित्र दास दासी होत्या. नवकडी करत तिच्या कळले की ती राजज्योतिष्यानी बायको आहे.

ही मनाशी म्हणाली—“काय माझे हे मिकारडे आयुष्य! बायकोच स्वाध्याय तर राजज्योतिष्याचे व्हावे.” असा विचार करित ती गरीब स्त्री स्नान करून बरी गेली

घरी आल्याबरोबर ती नवप्याला म्हणाली—
“तू राजज्योतिषी तरी थाले पाहिजेस किंवा मला सोडचिठ्ठी तरी दिली पाहिजेस.”

गरीब लाकूडफोऱ्या नवित होऊन म्हणाला—“तुला वेढ तर नाही लागले! अग! मला जिहिंसी बाचती देखील येत नाही. मग ती ज्योतिषी कसा होणार!”

“ते सर्व मला माहीत नाही. तू राज-ज्योतिषी होईपर्यंत मला तोंड दाखवू नकोस!” बायको कणकान्याने म्हणाली.

विचारा लाकूडफोऱ्या काय करणार! तो दळत, टापा व कापड घेऊन स्नानघरा-समोर जाऊन बसला. कागदावर रेघोऱ्या काढीत तो दरकाज्यांतच बसला होता.

थोड्या वेळाने स्वतः स्वलीफा स्नानगृहांत आले. त्यांच्या भोंवती सर्व लोक धाडका करून उभे राहिले आणि त्यांच्याजवळ नवाला येईल ते मार्ग लागले. त्या गरीब लाकूडफोऱ्याने ते पाहिले. त्याला वाटले हा कोणीतरी मोठा मावस दिसतो आहे. त्याने लवून सलाम केला आणि म्हणाला—
“हजूर! एकदा या गरिबाकडे आलांत तर मोठी कृपा होईल.” स्वलीफा त्याच्याजवळ आले. योगायोग असा की त्याच वेळी दिदी

दरकाज्याचा एक फळत लुटून स्वली पडला. स्वलीफा बाजूला शाक्यामुळे ते थांबले.

स्वलीफाचे दरवारी व इतर लोका म्हणाले—
“हा कोणीतरी मोठा ज्योतिषी दिसतो आहे. त्याने हे पूर्वी लोकांप्रमाणे स्वलीफांना बाजूला धावला सांगितले. नाहीतर देशावर व धर्मावर केवढे भंरुट ओढवले असते!” सर्वांनी त्या लाकूडफोऱ्याची प्रशंसा केली. सर्वांनी त्याला जवळ जे कांही होई बक्षीस दिले. स्वलीफांनी तर त्याला जडनवाहीर देऊन वर आशीर्वाद दिला.

घरी गेल्यावर तो बायकोला म्हणाला—
“हे पाहिलेस! मला काय काय इत्तान

मिळाले आहे तें! आता तरी सख्ख दुखानें वीसवीसली की नाही? "

"मला तुझी ही बक्षिसे घेऊन काय चारावयाची आहेत! तूं राजज्योतिषी झाल्यास की नाही ते प्रथम मला सांग. मग पुढच्या गोष्टी!" मायको म्हणाली.

विचारा तोंड वाफडें करून म्हणाली-
"राजज्योतिषी काही मी असून झाली नाही."

"मग तोंड दाखवायला कसाळा आला आहेस येथे! ही वाकता!" मायको म्हणाली. विचारा पुन्हा त्या स्नायगुलासमोर जाऊन बसला.

त्या दिवशी खलीफांची हिप्पाची अंगठी चोरीला गेली होती. पुष्कळ घोष केला तरी ती सांपडली नाही. कांणी म्हटलें-
"तो स्नाना गृहासमोर ज्योतिषी बसतो न! त्याला विचारा, तो मांशेकनकी कोठे आहे ती. त्यानेच त्या दिवशी खलीफांचा वाचविले."

खलीफांनी लाकूडफोड्याचा बोझवून पोर कोण व कोठे आहे हें विचारलें.

विचारा काय उत्तर देणार! म्हणाला-
"माळक, विचार करायला थोडा वेळ पाहिजे."

"हरकत नाही! दोन दिवसांनी ये!" खलीफा म्हणाले.

विचाराने विचार केला, ज्योतिषी सन-
ण्याच्या या भादति जिवावरचेच संकट येत आहेसे दिसतें. कोठे तरी पत्तुन जावे. पण खलीफानें राजपहाळीतल्या एका खोलीत त्याला बंद केलें व तेथेच खण्या पिण्याची पण व्यवस्था करून दिली.

लाकूडफोड्या घाबरून गेला. काय करावें, हें त्याला सुचेंना. तो खिडकीकडून उभा राहून बाहेर मैदानांत पहात राहला. एकदा त्याला मैदानांत कांहीं शक्य जात असलेली दिसली. त्यापैकी एक बदक लंगडत चालत होतें.

लाकूडफोड्या मनांत म्हणाला-"हो विचारें देखील माझ्या सारखेच हतभारी दिसतें आहे."

तिसऱ्या दिवशी खलीफांचे बोलावणें आलें, म्हणून त्याला जावे लागलें.

"माझी अंगठी कळली का कोठे आहे ती!" खलीफानें विचारलें.

"माळक, क्षमा करा! गेले दोन दिवस मी एका लंगड्या बदकाकडेच पहात राहिलो." लाकूडफोड्या म्हणाला.

त्याच्या तोंडून 'लंगडें बदक' शब्द वर्तवलेले तें मविष्य होतें म्हणूनच अंगठी ऐकतांच पुढचे कांहीं ऐकण्यापूर्वीच खलीफाचे

घेऊन आले. त्यांनी त्याचे पोट चिरलें तेथें त्यांतून हिप्पाची अंगठी निघाली.

खरें म्हणजे, एका दासीने ती अंगठी चोरली होती. पण ती लपवून ठेवू शकली नाही व चोरी उघडकीला येईल या भीतीने तिने ती अंगठी एका बदकाच्या पंशांत कोडली. बदक ओळखता यावें म्हणून तिने त्या बदकाचा एक पाय मोडून ठेवला.

खलीफाला बायलें की लाकूडफोड्याने वर्तवलेले तें मविष्य होतें म्हणूनच अंगठी सांपडली. खलीफानें खूप होऊन त्याला पुष्कळ नोकर धांवत जाऊन त्या बदकाला पकून बक्षिस दिलें. लाकूडफोड्याने तें आपल्या

Fullscreen

127

74 / 87

बायकोस नेऊन दाखविले. म्हणाला-“हो, केवढे मोठे वधीस मिळविले आहे ते.”

ती म्हणाली-“तुझे वधीस घेऊन काय चाटावयाचे आहे! तू राजज्योतिषी होऊन आला आहेस का हे प्रथम सांग !”

“नाही बुवा....!” नवरा म्हणाला.

“होय ना ! मग आम्हा शेटेने परत जा !” बायको म्हणाली.

बिवाच्याला विणे अर्थ वाटू लागले. ती सरळ खत्रीफांच्या महालाकडे गेली. खत्रीफांचे नोकर त्याला आत बोलावून घेऊन गेले. तो म्हणाला-

“खलीफा, मी एक विनंति करू इच्छितो. आपली कृपा असेल तर राजज्योतिषी व्हावयाची माशी इच्छा आहे.” काकूडफोड्या म्हणाला.

त्याच वेळी त्याने एक माणसाला एका विशिष्टात काढी तरी सरळ खलीफाकडे येत असलेला पाहिले.

खलीफाने विचारले-“सांग त्या पिशवीत काय आहे ! तू बरोबर उत्तर दिलेस तर मी तुला राजज्योतिषी करून घेईन.”

“क्षमा करा, स्नानागाराजवळ मी बरा बाजूला व्हायला सांगितल्यावर कळस तुझ्या पदला. मी लंगर्या बदकाची गोष्ट म्हटल्या-बरोबर त्याच्या पोटांतून अंघटी निघाली. सध्याने किती छत्रपटी केल्या तरी तो शिकण्याच्या आज्ञांतून पळून जाऊ शकेल का !” काकूडफोड्या म्हणाला.

नोकरीने पिछवीतून ससा बाहेर काढून दाखविले. खलीफा म्हणाले-“सावास ! शाबास ! तुझ्याहुन मोठा ज्योतिषी आणखी कोठे येतणार ! मी आजपासून तुलाच आपला राजज्योतिषी नेमतो !”

त्या दिवसा काकूडफोड्या आवेदाने परी गेला. त्याच्या बायकोच्या मनाचे समाधान झाले व पुढे त्यांचा संसार सुखाचा झाला.

फोटो जोडनांचे चढाओढ

मार्च १९९२

१२

वर्षास १० कापडे

रुपा करून जोडनांचे पोस्टकार्डावरून पाठवावीत.

परीत फोटोची थोडकळ करून वेगळी जोडनांचे दोन ते चार शप्पटीत किंवा त्याहुन मोठी एक परस्पराली घोडेफार सध्या वर्षाविणारी शप्पटीत आणि ती जोडनांचे पोस्टकार्डावर स्वतःने नांव व पत्त्या लिहावे २० जानेवारी

१९९१ पूर्वी काळीत पत्त्यावर पाठवावीत. पोस्टकार्डावरील काळीत जोडनांचे स्वीकारण्यात येणार नाहीत.

वांदोवा फोटो जोडनांचे चढाओढ, जंवायामास भकासम, मज्जास-२६

जातेवारी महिन्याचा निकाल

या महिन्यासाठी खालील जोडनांचे सर्वोत्तम ठरली आहेत. या महिन्याचा एक प्रसिद्ध होलांच वरिष्ठ १० रुपये मनीऑर्डरने प्रेषकाचे नांवही स्वप्ना करण्यात येईल. पहिला फोटो : होवा वास्तव सध्या सादर कथा, आश्चर्या त्या बरडळ ! दुसरा फोटो : त्याचे पाहुनि ही लिहीत कविता, मांभीर्य सामावले !

प्रेषक : श्री सरोज दिवेकर C.O मराठे दिवेकर,

२००९, दिवेकर गाडी, चर्मपुरी-मराठे (महाराष्ट्र)

Fullscreen

127

74 / 87

बायकोस नेऊन दाखविले. म्हणाला-“हो, केवढे मोठे वधीय मिळविले आहे ते.”

ती म्हणाली-“तुम्ही वधीत घेऊन काय चाटावयाचे आहे! तू राजज्योतिषी होऊन आला आहेस का हे प्रथम सांग !”

“नाही बुवा....!” नवरा म्हणाला.

“होम ना ! मग आकाश वाटेने परत जा !” बायको म्हणाली.

बिचाऱ्याला विणें अर्थ वाटू लागले. ती सरळ खलीफाच्या महालाकडे गेली. खलीफाचे नोकर त्याला आत बोलावून घेऊन गेले. तो म्हणाला-

“खलीफा, मी एक विनंति करू इच्छितो. आपली कृपा असेल तर राजज्योतिषी व्हावयाची माशी इच्छा आहे.” काकूडफोड्या म्हणाला.

त्याच वेळी त्याने एक माणसाला एका विश्वात काढी तरी सरळ खलीफाकडे येत असलेला पाहिले.

खलीफाने विचारले-“सांग त्या पिशाबोत काय आहे ! तू बरोबर उत्तर दिलेस तर मी तुला राजज्योतिषी करून घेईन.”

“क्षमा करा, स्नानागाराजवळ मी जरा बाजूला व्हायला सांगितल्यावर कळस तुझ्या पदला. मी लंगर्या बदकाची गोष्ट म्हटल्या-बरोबर त्याच्या पोटांतून अंघटो निघाली. सध्याने किती छत्रपटी केव्या तरी तो शिकण्याच्या जाळ्यांतून पळून जाऊ नये का !” काकूडफोड्या म्हणाला.

नोकराने पिछवीतून ससा बाहेर काढून दाखविले. खलीफा म्हणाले-“सावास ! हावास ! तुझ्याहून मोठा ज्योतिषी आणखी कोठे येतणार ! मी आजपासून तुलाच आपला राजज्योतिषी नेमतां !”

त्या दिवसां काकूडफोड्या आविर्दाने परी गेला. त्याच्या बायकोच्या मनाचे समाधान झाले व पुढे त्यांचा संसार सुखाना झाला.

फोटो जोडनांचे चढाओढ

माघ १९९२

१२

वर्षास १० कागडे

रुपा करून जोडनांचे पोस्टकार्डावरून पाठवावीत.

परीत फोटोची धोळक करून वेगारी जोड-नांचे दोन ते चार शप्पटीत किंवा त्याहून मोठी एका वरपरपत्री थोडेकर सव्वन वर्गकिपरी क्षयाबोल आणि ती जोडनांचे पोस्टकार्डावर स्वतःने नांव व पत्त्या लिहावे २० कागदेची

१९९१ सालीत पंचावर पाठवावीत. पोस्टकार्डावरील वाक्ये जोडनांचे स्वीकार-प्यात वेगळी नाहिल.

वांदोवा फोटो जोडनांचे चढाओढ, जंवायामा भकायम, मजाल-२६

जालेवारी महिन्याचा निकाल

या महिन्यासाठी खालील जोडनांचे सर्वोत्तम ठरली आहेत. या महिन्याचा जंक प्रसिद्ध होताना वर्षास १० रुपये धनिर्वाडने प्रेषकाचे मोठी खाना करण्यात येईल. पहिला फोटो : होता वाकत रम्य सादस कथा, आश्चर्य त्या बरडळ ! दुसरा फोटो : त्याचे पाहुनि ही लिहीत कविता, गाभीर्य सामावळ !

प्रेषक : श्री सरोज दिवेकर C/o माई दिवेकर,

१०९, दिवेकर वाडी, चर्मपुरी-मार्ग (सातारा)

